

MURAKÖZ

(MEDJIMURJE)

helyi érdekű vegyes tartalmu lap.

A lap szellemi részét
illető közlemények a
"MURAKÖZ"
szerkesztőségéhez küldendők
Csáktornyára.

Kiadóhivatal:
FISCHEL FÜLÖP
könyvkereskedése Csáktornyán.

an.
arak:
3 frt. — kr.
tel évre 1 frt. 50 kr.
negyedévre — frt. 75 kr.

Fürödünk!

Régi közmondás, hogy »a tisztaság fél egészség«. Alig van közmondás, mely oly általános és megdönthetetlen igazságot fejezne ki, mint ez. Es mily sajnós! Épen ezt az igazságot szoktuk igen ritkán szem előtt tartani. Pedig mennyi nyavalyától, mennyi fájdalomtól s bajtól lennénk megkímélve, ha mindenkor és mindenben ehhez a közmondáshoz alkalmazkodnánk! Hogy egészségünket s vele életünket megtarthassuk, tisztaság kell az levegőben, melyet beszívunk, tisztaság kell az utcán, melyen járunk, a lakásban, melyben tartózkodunk, a ruhában, melybe testünket burkoljuk, ételünkben, italunkban, szóval mindenben, ami körülveszi az embert, s végre kell a tisztaság saját magunkon és magunkban. Első figyelmünket tehát saját testünk tisztaságára kell fordítanunk.

Minden művelt ember tudja, hogy nem elég mindennap kezünket s arcunkat megmosni, hanem hogy testünk tisztán tartására többlet kell tennünk. Ennek megmagyarázására a bőrről s ennek működéséről fogunk szólni.

A bőr mint érző és mint lélekző szerv működik. Hogy bőrünkkel megérezzük a hideget és meleget s hogy bőrünk által veszünk tudomást a bennünket körülvevő tárgyak számos tulajdonságáról, azt minden ember tudja saját tapasztalásából. De hogy a bőr mint lélekző szerv a tüdő működését egészíti ki, azt csak azok tudják, a kik tanulták. Megpróbálták állatok bőrét sűrű mázzal bekenni s azok az állatok kivétel nélkül elpusztultak. Hányszor olvastuk már, hogy valaki szerencsétlenség folytán kapott égési sebeiben halt meg. Pedig számos esetben teste bőrének csak egy harmadrészét égette meg s mégis belehalt. Ime, keze lába nélkül élhet az ember, de a bőr harmadrésze nélkül lehetetlen az élet fenntartása.

Hát lássuk közelebbről, miképen egészíti ki a bőr a tüdő működését? Erre a vizsgálódás és tapasztalás azt feleli: A tüdőt a bőr azzal segíti, hogy folytonosan választ ki némi szénsavat és kiváltképen sok vizet. Ezt a nagy vízmennyiséget a tüdő nem volna képes kilehelni.

A bőrön át történő vizkiadást főképen a verejték-mirigyek tevékenysége szabályozza, melyek a raktok uralkodó ideges befolyások szerint egyszer több, máskor kevesebb vizet bocsátanak ki elpárolgás végett. E viz jelenlétét rendes körülmények között, azért nem vesszük észre, mert azonnal elpárolog a bőr felszínéről, mielőtt a verejték-mirigyek kiválasztják. A felnőtt ember ilyen módon mintegy 700 gramm vizet veszít el 24 óra alatt; de tetemesen növekszik e mennyiség, mikor hőségtől, meleg italoktól, erősebb testi munkától erősebben izzadunk. Ekkor a verejték képződése oly nagyfokú, hogy nem párologhat el mindjárt és cseppekben gyűl össze a bőrön.

A verejték-mirigyek által kiválasztott víz azonban sokféle anyagot hoz a bőr felszínére, nevezetesen tartalmaz sókat, zsirokat s nitrogéntartalmú anyagokat. Mikor a verejték elpárolog, a bőr megszárad s azok az anyagok mind ott maradnak a bőrön. Így tehát a bőr folyton szennyeződik be saját termékei által s idő múltán annyi piszok gyűl össze rajta, hogy a bőr nyílásai bedugulnak s működése megakadályoztatik. Ennek következtése pattanások, kelések a bőrön, egyéb bőrbetegségek. A bőr a megátolt működés folytán azon képességéből is veszít, hogy saját állapotát gyorsan és tökéletesen hozzá alkalmazza a levegő hőmérsékletének változásához, innen van a hajlandóság a meghülésre s mindenféle egyéb betegségekre.

A bőr ápolása, tisztántartása tehát mindennapi gondunk tárgya legyen. Az esz-

köz, mellyel azt elérhetjük: a mosakodás, a fürdés. Fürdeni lehet hideg vízben és meleg vízben. Hideg fürdőnek használjuk rendszeren a nyári napon átmelegedett folyóvizet, tavak és tengerek vizét. Nyári forróságban nagy örömet keressük fel a szabad természetben kínálkozó fürdőt, s már maga a vízben való tartózkodás is gyönyörködtet ilyenkor. De a testre gyakorolt hatása is üdvös és kellemes. A fürdés után erős meleg érzés lép fel a bőrön; az érverés teltebb, erősebb; a lélekzés mélyebb teljesebb, a tapintó érzés finomabb lesz, az izomzat erősebbnek látszik, a fej tisztábbnak, az általános érzés rendkívül kellemesnek és felfrisültnek tetszik. A hűvös fürdő gyakori ismétlése után beáll a testnek azon állapota, melyet aczéozottnak nevezünk, s melyben a bőr a fürdőn kívül is kevésbé érzékeny a hideg iránt. A meleg fürdők hatása abban nyilvánul, hogy leszállítják a bőr érzékenységét. Ennek folytán elmúlnak a kellemetlen bőrérzések és ingerek, melyek a bőrből indulnak ki, p. o. viszkedés; jól eső, sőt felfrisítő érzés támad s általános kellemes hangulat kél az egész idegrendszerben.

A gazdag művelt embereknek elég alkalom van a fürdést használni; télen fürdőszobáikban fürödnek, nyáron fürdőhelyekre utazhatnak. Mily szerencsések azon városok lakói, a hol az áldott természet gondoskodott fürdőkről. De mit tegyen a nép oly vidéken, melyet az ős természet nem áldott meg sem meleg, sem hideg fürdőhellyel? A feleletet bárki megadhatja e kérdésre. Sok példa mutatja, hogy ezen a hiányon segíteni lehet. Már a régi rómaiak több mérföldnyi távolságból vezették a vizet városukba és mindenhol felhasználva a természet adományát, fürdőket állítottak.

A kelot lakói a kik általában mint piszkos népek ismeretesek, minden helységben nyilvános fürdőket készítettek, s a moha-

A „Muraköz“ tárczája.

Zrinyi.

Kursácnak szomorú emlékü erdeje! — kürtök
Zengedezésétől hangzatos egykori táj!
Csáktornya! keserű fájdalom ősi tanyája,
Drága hazánk keblén bánatos éji virág!
Itt álltok a vitéz hajdanból bús tanujelként,
Féltett nagy titkok elfedezői gyanánt.
Erdő zöld moha leplén hervadt teste a hőnek,
Vad agyartól itt szenvedte gyászt az iró.
Mondják: re teke odvából int sárga irigye,
S felfogadott bérenc teyvere dördüle rá...
— Óh! mért nem ada Isten hősöknek csudaéletet,
Hogy unokáik közt éljenek ezredékig!
Mért sorsban közösek ők más gyarló hüvelyével?
Mért meri hős szívük bántani siri halál!?
Végzetedet, jaj! késő már most kérni: javítsd meg!
Égi honából őt el nem eresztí az Ur!
Történetnek enyészhetlen lapjára felírvák
Tettei, melyekről a Mura dalt susogó
Hálát, nemzeti hálát vérrel szerze magának,
S nem egyedül vérrel: ott vagyon a „Zrinyiász“!
Olvassván remegő szívvel nagy őse halálát
A szerető hontárs, két szemé könybe borul.
S ha tán könnyözönünk emlékköjére peregne:
Elsenevitné a vitzeli mély folyamot;
Mert milliók keseregnek Kursánc régi göröngyén,
S nincs e hazában szív, mely ne sirassa nevét!
Imánk ihlete felszáll, — mint a hajnali harmat
Rózsák kelyhéből — isteni számoly elé;
S üdvösség koronáját esdjük égi jutalmul:
Érdemiért legyen az kivívott koszoru!

Dicsőn élj honom első bajnok- s dalnoka: Zrinyi!
Zivataros multunk csillaga, dísze valál

Még itt kell sanyarognunk, törvény bírja utunkat,
Szellemi lényedtől zárva az enyhe vigasz...

Kérőszót emelintni még most tiltva minékünk,
Amde reményünk él, hogy szabadon emelők

Lészünk, minthate, új hont nyertünk csillagi fényben,
És ha koporsóinkban csörgni fog emberi csont.

Akkoron esdve imázzunk: néz le drága hazánkra!
S szemsugaradból rá fűv ragyogása derül!

Sztl. Bálintffy Bálint.

Levelezés.

Perlak, 1884. július 2.

Tekintetes szerkesztő ur!

Becses fölszólításának engedve, örvendve ragadom meg a tollat, hogy Perlak város egy örömnapijáról tudósítsam.

Ma egy éve körülbelül, hogy a perlaki m. k. állami elemi népiskola felállítására tényé vált, és rövid fennállása nagyon is sokakat meggyőzött arról, hogy egy magyarszellemű és példás népiskola, mily kitűnő eredményeket tud felmutatni itt Muraközben is.

F. é. június hó 25. én volt ugyanis a perlaki m. k. állami elemi népiskola 1-ső fiu- és 1-ső leányosztály 54 tanulójának vizsgája. Ez ünnepélyre megjelentek: Tek. Konyáry Mihály szolgabíró ur, Főtiszt. Molnár Antal alesperes ur, az áll. iskola gondnoksága T. Banelly Sándor ur elnöklete alatt teljes számban, a városi előljáróság és számos érdeklődő szülő. A vizsgát a fiuosztályban a hittan elemeiből Tiszt. Vogrin János káplán ur kezdte meg. meggyőződöttünk sikeres működéséről, a fiuk magyarul és horvátul imádkoztak és szabatosan megfeleltek a kérdésekre. Horvátul folyékonyan irnak és olvasnak, nem kevésbé a magyar olvasás, írás és beszédértelme gyakorlatban nagy megelégedésükre remekeltek; kitűnően számolnak, ma-

gyar dalokat örömmel énekelnek és kedvvel tornáznak. A leányosztályban is nem különben magyarul és horvátul imádkoznak, a magyar és horvát írás, olvasás és beszédértelmeben jól gyakoroltak, uagyon jól számolnak, kedvvel énekelnek és a tanító vezetése alatt társasjátékokat nagyon szeretnek játszani.

Ezt követte az ajándékok kiosztása, mely a közönség jóakaratóiból meglepően bő volt. Kapott két magyarul legjobban beszélő tanuló 5-5 frt, (Az alsó muraközitakarékpénztárezen címen ajándékozott 10 frtja) 10 tanuló egyenként 1 frtot, egy kis leány egy öltözet ruhát, kiosztatott továbbá 20 drb. tankönyv, 12 drb. értékes imakönyv, 6 drb. magyar emlékkönyv, 1 drb. horvát emlékkönyv és 30 drb. kép. Öröm volt látni a mosolygó hálsárcokat, ugyszólván minden növendék megajándékozott. A példa kedvéért megjegyzem, hogy egy-két rossz tanuló ki jutalmat nem érdemelt, sirva bánta meg hanyagságát, és jól esett hallanom, hogy jövőre szorgalmas lesz.

Délután a gyermekek örömeire egy kis nyári multság is rendeztetett Ottokban, mely a tanító urak vezetése alatt kitűnően sikerült. Volt uzsona, éneklés, játék, versenyfutás és tánc. Este zene mellett bevonultak és az iskola gondnokság elnökét üdvözölve oszlottak szélllyel a gyermekek, kiki kedves szülője ölébe, hogy a nap örömeit elfáradtan álomban folytassák kedves játékaikat. Mindent a nagyvendéglő termében a fiatalág jókedvű táncmulatsága zárta be.

Nem mulaszthatom el Tóth Sándor és Mendly Lajos tanító uraknak teljes elismerésünket kifejezni, kik rövid idő alatt nem csak a gyermekek ragaszkodását és szeretetét, de a perlaki közönség teljes bizalmát megnyerni. sikeres működésük által, képesek voltak. Adja Isten, hogy érvényre juttassák nemes céljukat. Terjesszék tovább is oly lelkesen a judományokat, és emellett a magyar közös haza iránti szeretetét, akkor leszünk mi jó muraköziek többen jó magyarok is!

Egy iskolabarátt

medának a mosakodást vallása is parancsolja —

S mi, kik a nyugat civilizációjának terjesztői akarunk lenni, e tekintetben hátrább állunk a kelet népeinél! De nem a haladás ambíciója, hanem saját javunk legyen az irányadó. Csáktornyan nagyon érezni a fürdő hiányát. Lakói áldva említenék azon emberbarát nevét, aki ilyennek felállításával a város javát előmozdítaná. E vidék talaja vízben elég gazdag, mutatja a számos tócsa, melyekkel uton útfélen találkozunk. A környékről nyarankint erősen felhangzó esti koncert is azt mondja nekünk, hogy: ime, van itt víz, fölös számu tókákban kedvük szerint lubiczkolnak az alsóbb rendű állatok, csak az, a kit a Teremtés Ura saját képére alkotott, az ne tudjon segíteni magán?

Alakítsunk részvénytársaságot s állítsunk fel egy fürdőhelyiséget városunkban! Egy már kidolgozott konkrét terv szerint 3000 frtba kerülne egy nyílt tükörfürdővel (uszodával), 8 káddal, vetkőző helyiséggel és szolgálakással berendezett s teljesen felszerelt fürdőhelyiség. Háromszáz tizforintos részvény, vagy 200 tizenötforintos részvény elegendő lenne a vállalatra.

Polgártársak! Karoljuk fel az ügyet! Csak komoly és szilárd akarat szükséges hozzá, és az akaratnak meg kell valósulnia. Magától semmi sem lesz. Oktalanság lenne várni azt, hogy a sült galamb röpködjön a szánkba. Társuljunk és fogjunk a munkához!

Frisch gewagt, ist halb gewonnen!

VALLÓ VILMOS.

Mi ujság Muraközben?

— **A t. közönségnek** lapunk irányában tanúsított szives érdeklődése bátorított fel bennünket ama elhatározásra, hogy lapunkat megnagyobítsuk alak és tartalom tekintetében, mint azt a nagyérdemű olvasó a mai számból látja. Törekedni fogunk, hogy a kezdet nehézségeit leküzdvén, szerény lapunk minél változatosabb tartalommal jelenjen meg. Hogy ezen ígéretünknek becsülettel meg is felelhessünk, a lap anyagi gondjait egészen Fischel Fülöp csáktornyai könyvkereskedésére bíztuk. Együttal ismételve felkérünk mindenkit, ki vidékünk és a haza érdekeit Muraközben őszintén szívén viseli, kegyeskedjék a muraközi olvasó közönséget érdeklő közleményeket és tudósításokat hozzájuk beküldeni, mert csakis a t. közönség szellemi és anyagi pártfogása által sikerülend kitűzött hazafias és emberbaráti céljainkat lapunk által elérni.

— **A csáktornyai magyar nyelvi pótanfolyamot** f. hó 14-én Samu József képezési igazgató mint a pótanfolyam vezetője szép alkalmi beszéddel megnyitotta. Az előadások már megkezdődtek. Eddig 17 nem magyar tannyelvű iskolában működő tanító iratkozott be. A hallgatók száma azonban remélhetőleg szaporodni fog. A magas ministerium e pótanfolyamra 4000 frtot irányozott elő.

— **Öngyilkosság.** Horváth Lukács f. vidovezi 50 éves lödmivelő, agglegény a pajtában f. hó 15-én éjjel felakasztotta magát. Öngyilkosságának oka ismeretlen.

— **A soproni kir. kerületi pöstaigazgatóság** Szoboticza, Dekánovecz és Hodosán, Belicza, Czirkovlán, A Mihályovecz és Szt.-Mária, s A.-Vidovecz muraközi községekben kir. póstahivatalok felállítását hozta javaslatba A megyei közigazg. bizottság a tett javaslatot elfogadván, a ker. pöstaigazgatóságot megbízta, hogy ez érdemben a közlekedésügyi m. kir. ministeriumhoz a szükséges felterjesztést tegye meg.

— **A perlaki állatorvosi állásra** megválasztott Csídey István okl. állatorvos állását ez idáig még nem foglalván el, az állatorvosi teendőkké egyelőre Maar Nándor állatorvos lett megbízva.

— **Szerencsétlenség.** F. hó 10-én hajnalban vigyázatlanság következtében egy vasúti kauluz láblejét összezúzta a tehervonat egyik üres kocsija. Dr. Schwarz vasúti orvos a súlyosan megsérültnek segítségére sietett és a szerencsétlent további gyógykezelés végett a kanizsai kórházba szállította.

— **A stridói plebános urtól** levelet kaptunk, melyben vonatkozással lapunk 6. számában közölt stridói levélre kijelenti, hogy mindaddig, míg az illető stridói levelező magát meg nem nevezi, nem fog válaszolni, mert nem tudja, hogy ki ellen kelljen magát védelmeznie.

— **Az 1885-ik évre** ideiglenesen összeállított képviselő választók névjegyzéke elleni felszólamlási határidő folyó hó 25-ével lejár, azért figyelmeztetjük a n. é közönséget, hogy szabad polgári jogainak gyakorlatában netán előforduló bajok ellen fenti napig erővel állhat.

— **Lapunk horvát részének tartalma:** A háziállatok betegségei és azok gyógyítás módja. Egy muraközitől. — Szeresd ellenségedet. Glád Ferenc. Levelezés Perlakról. — Hírek. — Naptár. — Gabonaár. — Hirdetések.

Vegyes hírek.

— **A nm. vallás- és oktatásügyi m. kir. minister ur Zalamegye kir. tanfelügyelőjévé** Dr. Ruzsicska Kálmán zempléni megyei kir. segéd-tanfelügyelőt nevezte ki.

— **A déli franciaországban** fellépett kolera-járvány foglalkoztatja Európát. A kolera halálesetek szaporodnak, ennél fogva mint a kolerás és mint a vézmentes államok erőlyesen hozzáálltak a kellő óvó és gátló rendszabályok alkalmazásához. A marseillei tanács egy nagy vas basszént állított fel, tele forró vízzel, melyben a lakosság a fertőzött tárgyakat megmoshatja. Az olasz kormány Svajc ellen erős kolera kordont állítottatott. A magyar honvédelmi ministerium elrendelte, hogy a fertőztelenítésre a laktanyákban egy-egy legény után naponta 25 gram vasgálic 35 centiliter vízben történt oldata használandó.

— **Nagy-Kanizsán** éleclap jelent meg „Panoráma” címmel. Szerkesztő Farkas Imre; ára egész évre 4 frt.

— **Az országos kiállítási hivatalhoz** július hó 1-ig az egész országból összesen 3340 iparos kiállító jelentkezett; ezek közt van a fővárosból 774. vagyis a bejelentőknek 23%. Legerősebben van képviselve a ruhászati, fonó és szövőipar, vas- és fémipar és a butoripar csoportja.

— **Lóporrobbanás.** Nasitzában (Slavonia) egy kereskedő boltjában az eladásra száut

lópor felrobbanás repült. két legény és szenvedtek.

— **Uj balaton**

hó 15-én Almádon, mely is fürdőjök volt. A fürdő már is megközelíti a 600 at.

— **Az országgyűlési képviselőválasztások** eredménye a következő: szabadelvű párti képviselő van: 229, mérsékelt ellenzéki: 59, függetlenségi: 74, antisemita: 16, nemzeti-ségi: 17, pártönkivül: 11.

Közgazdaság.

A budapesti közraktárak és az Elevator.

Közel három éve, hogy a magyar leszámítoló és pénzváltó bank átvette Budapest fővárosától a közraktárakat és a közraktári üzletet nagy szabályság megindította.

Széles alapra fektetett, szolid vállalatok természetű, hogy lassan de biztosan fejlődjenek.

A közraktári intézmény Magyarországon egész új dolog és előre lehetett látni, hogy épp oly küzdelme lesz a kezdet nehézségeivel, mint mindennek, a mi tért foglalni készül.

A kezdet nehézségei csakúgyban több irányban nyilatkoztak s a vállalat életerősségének köszönhető, hogy azokat nemesak legyőzte, de oly alapot vetett magának, melyen a fokozatos fejlődés biztosítva van.

A fővárosi közraktárakban ma háromszor nagyobb a forgalom mind az előző években s a beraktározók közt Magyarország leggazdagabb nagybirtokosai épp úgy szerepelnek, mint a kisebb termelők, a jómódu középosztály és a kereskedővilág. A közraktári üzlet a Magy. leszámítoló és pénzváltó bank áruosztálya útján előleg és bizományi üzlettel van összekötve, három egymáshoz kapcsolódó és egymást kiegészítő üzletág, mely megbeszélhetetlen előnyöket képes nyújtani. Az olesó kamatu előleg-nyújtás különösen a termelőre nézve valóságos oltalom, mely megóvja érdekeit a gyakran erőszakos körülmények nyomásával szemben. S ehhez járul a kényelem, hogy a leszámítoló bank áruosztálya a legjobb áron adja el bizományilag a terményt, melyre már előleget nyújtott.

Ezeket az előnyöket szélesebb körben tudomásra juttatni a hírlapirodalom kötelessége s hazafias kötelessége velünk teljesíteni olvasóinkkal szemben, ha a Magy. leszámítoló bank mai hirdetésére külön is felhívjuk becses figyelmét. Az Elevator üzembe tétele maga oly esemény, mely önálló méltatást érdemelne. Ezuttal csak annyit említenek, hogy e vasból készült hatalmas épület, melynél impozánsabb sehol sincs s mely a királynak is legutolsó látogatása alkalmával anynyira megnyerte tetszését, hogy a leghizelgőbb szavakban adott kifejezést elismerésének, nagy reformot van hivatva végrehajtani a magyar gabna-kereskedésben. Mert csak idő kérdése, hogy a gabna-eladás típusok szerint történjen itt is, mint Amerikában. Erre kiváló alkalmat nyújt az Elevator szerkezeti beosztása, mely több ezer met. mázsa befogadásu tartályokkal rendelkezik, a hová a hasonnemű gabnanemek egész könnyűséggel oszthatók be. S e reform nagy lendületet fog adni a gabna forgalomnak, különösen az export szempontjából, mely az Elevatorban valóságos tápcsatornát fog találni. És hogy ez az áruk kedvezőbb csoportulását is maga után vonja, az a dolog természetében fekszik.

MARGITAI JÓZSEF felelős szerkesztő.

Magyar leszámítoló és pénzváltó bank.

Az aratási évad alkalmával ajánljuk a t. cz. termelők és kereskedők figyelmébe: több mint 400,000 métermizsa befogadási képességgel bíró

közraktári telepünket BUDAPESTEN.

Hat raktári épület és EGY NAGY GABONA ELEVATOR áll készen termények és áruk beraktározására, kezelésre, ki-raktározására vagy tovább küldésére a legjutányosabb díjak mellett.

Ajánljuk olesó kamatláb mellett ELŐLEGET a beraktározott, sőt már a czimünkre feladott terményekre.

Elvállaljuk a ránk bízott termények bizományban való eladását akár a vidéki államásokról, akár pedig raktárainkból. — Ajánljuk továbbá teljesen felszerelt raktárainkat Szegeden, Harsanon és Temevársán.

Vasúti és gőzhajózási vállalatok részéről főt elősorolt vállalatunk kiváló kedvezményekkel bírnak.

Magyar leszámítoló és pénzváltó bank Budapest. 71-3

MAYER TESTVÉREK

CSÁKTORNYAN,

ajánlják minden ipar célra dusan felszerelt

BÖRRAKTÁRUKAT

a legjutányosabb árákért és pedig cipészek részére: a legfinomabb Chagrin, zerge, lakk borjubőr stb. csizmadiák részére: tehénbőr, bagaria pitlingi, bél-lésbőr, kordovány, chagrin és mindenféle talpbőr, továbbá szijgyártók részére: legfinomabb fénybőr stb.

81-3

MEDJIMURJE

(MURAKÖZ)

NOVINE ZA MEDJIMURSKI PUK

„MEDJIMURJE“
izlazi svaki mesec trikrat:
1-ga, 10-ga, 20-ga.
Céna mu je:
Na celo leto 3 frt. — kr.
Na pol leta 1 frt. 50 kr.
Na četvert leta 75 kr.

Sva pisma i pošiljke naj
se pošiljaju
„Uredništvu Medjimurja.“

Izdateljstvo:
FISCHEL FILIPOVA
knjižara vu Čakovcu.

Gospodartsvo.

Različiti betegi domaće živine i domaća vračtva
proti njim:

(Nadale o zvanjskih betegih.)

Nakanil sem s početka o tom samo na kratko pisati, ali mi je med tem toga vu ruke došla jako dobra knjiga od vučenoga gospona, koj se kakti navučitel živinskih vračitelov črez čeli svoj stariši život bavi s tim poslom najmre s poznavanjem betegov živinskih i vračtvah proti njim.

S ovom knjigom se budem ja poslužoval te Vam dragi čitateli na širje vu našem domaćem razumljivom jeziku raztolmačoval različite živinske betege i vračtva proti njim naprè donášal.

Ponajprije hočem nadopuniti prvašnja dva članka o živinskih betegih napisana.

5. Ovužganju ili zapali u obćenitom.

Znamenja vužganju u obćenitom jesu: bol, vekša toplina, črlena farba, otekline, zapiranje, ili lijavica, ili kod jakih vužganjah dojde zimica.

Zroki: ljute ili oštre stvari, pritisek, vudrenje, vručina, zima, vranjenje (ozledjenje).

Vračenje: Postavi marše u toplu štalu, na suhi nastel.

Na početku vužganja vrači se s jako mrzлом vodom, vu koju se poměša nekaj solitarne soli, ili žuhke soli, ili glauberove soli, kakove vu apoteki za nekaj krajcar dosta dobiš. Ovom vodom se vužgano mēsto ili izpira, ili se vu nju namočenimi capami oblaže ili se ušpicava s njom, gdje nije moći oblagati niti izpirati.

Oblogi i voda se mora brzo izmēnjati, da bude navěk mrzla.

Za oblaganja moreš si dati vu apoteki i ovakovu vodu prirediti.

1. Amoviakove soli 32 gram. (Sal amon.) Solitra 48 gram. (Kali nitr.) Vinskog octa 420 gram. (Acet. vini) zdenčane vode 2100 gram. (ag. font.)

2. Ili mēsto salitra moreš dodati. kafrovice 48 grama (spirit camp), pa tim vužgano mēsto izpirati.

Ili se vzeme:

3. Glauberove soli 32 gram. (Salmisab Glauberi). Zdenčane vode 640 gram. (ag. font.) pa vu tu vodu cape namačeš i oblažeš.

Pri vužganju takovih mēstah, gdje nēga dlake i pri ranah gnojnih, daš si vu apoteki napraviti ovakove vode za izpiranje: po slēdećih vračtvih se boleća mesta i brže ognjojju.

1. Olovnoga cukora 4 grama (Sach. Satur.) zdenčane vode 420 gram. [ag. font].

2. Ili olovnoga octa 32 grama [Plumb. acet. solr.] zdenčane vode 420 grama.

3. Ili Galice modre ili bele od 4—12 gr. [vrtr zinc s. Cupri.] Navadne vode 210 gr.

Za izpiranje ran, koje se već gnojju.

4. Ili Veněćkog terpentina 32 gr. [Ter p. venet]

Praha od alve) 8 grama
Praha od mirhe skup)

S tom maščom mažeš rane.

5. Ili za vužganja koja su pod kožom unutra, daš si napraviti mašču ovakovu:

prah od španjolskih muhah 4 gram [Pulv. Cantharid.]

Navadnoga terpentina 32 gram [Tereb comm.] svinjske mašće 32 gram [Afung porc].

S ovom maščom izvana dobro mažeš vužgano mēsto.

Ako se k vužganju pridruži zimica: onda moraš živinčetu unutra davati žuhku sol (Bitter salt) ili solitarnu sol, ili glauberovu sol; ili pak Amoniakovu sol.

Kad je pri vužganju švicanje prestalo ili za izpiranje rane potrebuje se za izpiranje topla voda; ili se za oblaganje da napraviti ovakova kaša:

ricu — vezda već tovarušicu jagáravu. Pokedob pak je n'u jagár dobil i vu svoj stan dopeljal; počel je mlinar na vsakojački nači gledati, kak bi ove dva nesrećne načinil.

„Nebi se nadjal, rekel je jagár, da bi me ov čověk pohodil, koj mi je već više ljet najvekši neprijatelj, i navěk se mi je vugibal.“

Nu, sila grade ruši! Morti se bude vezda, ako prijateljski pred njega pojdem, i n'egvu molbu posluhmen s nami pomiril i nas ljubil.“

Ovak govoreć i šetajuć se po hiži jagár zadržće, kad se iznenada odpreju vrata i vu slabo razsvětľenu hižu podene dugi čověk, pred kojim bi kada bi ga vu šumi zgledal poběgel. Dugi črni lasi pokrivali su mu skoro čelo nabrano čelo. Blēde i povehnjene vustnice nikaj se nerazlučuju od farbe njegovoga lica, a iz prepadijenih črnih očih vidi se sumnjiv pogled, koji se. světľeć, ve na jagára, ve opet na ostale vu hiži, temno vuprl vu pod. Kōljena mu šklecaju a prsi na puhavaju od prevelikoga bēga. Nerazumljivo mrmrajuć, izgvarjal se mlinar, pružajuć svoje suhe ruke jagáru. Jagár jih mirno sa svojim stisne, i ovo je bilo znamenje gostoljubivosti i prijateljstva. Niti reč nise rekla od prošestnosti! Ljubljenim sažaljenjem i dobrom voljom govoril je jagár od vezdanje nevolje, a mlinar je odgovarjal zmeteno i žalostno.

Med tēm toga je marljiva tovarušica na hitrom priredila večerju i pripravila postelju čistim rubjem, kaj je ona kakti još đevojka izprela i zēšila. Kada je već vse priredila, i nadošlomu rekla lahko noć, otišla je svojim tovarušom vu drugu hižicu k svojoj đēćici. Ovde pobožnom molitvom zahvalili su Bogu za blagoslov istoga dneva, preporučili su sebe i svoju đēćicu vu božju obrambu, pomolili su se takaj i za zdravje i pomirenje mlinarovo. I taki za tim su zaspali. Komaj kaj su vusnuli, prebudilo jih je iznenada jako ruženje po vratih od njihove hižice.

„Mlinara, vikali su lugari spopala je strašna kolera. Jeli dopuščaju gospon jagár, da ga friško nekam odnesemo, da nebi i mi toga betegu se zadobavili?“

„Samo dvorite i pazite, rekel je jagár, betežnika, kak sam vas ja navčil. Taki budem i ja sam na pomoć došel.“

praha od lenovoga semena (Pulv. sem. livi.) praha slēzovaće skupa 210 gram. (Pulv. herb. Malv. praha k. tomu od beloga slēza 10) gram. (Pulv. rad. alth).

Te praha poměšas s vodom i napraviš kašu, pa šnjom obložiš boleće mēsto.

Za topla izpiranja hasnuju se takaj izvarki od bēloga slēza, matičnjaka, Ako je otekline otvrdnula daš si napraviti ovu pomast

Retičnoga pepelika 2 grama (Kali hydrojod). Sive žive pomasti 32 grama (Ung. Hydrarg. cin.) Maslinovo ulje 17 gram (oleum oliv.)

Stom maščom se maže tvrda otekline.

Ako se otekline pod kožom ognjoj, onda ju na najmekšem mēstu prereži, gnoj iztisni aranu toplom vodom, ili izvarkom od bēloga slēza izpiraj. —

Ako se je otekline obrnula u mozol, u kojem je smrdeći gnoj; gnoj izčisti, pa maži ranu terpentinom, ili terpentinskim oljem, ili galicom. Moreš ti dati na praviti ovakovu pomast:

1. Peklenoga kamena 2 grama (Lapid infer) destilirane vode 210 gr. (Ag. destillat.)

Stim maži ranu.

2. Ili tinkturu od mirhe, tinkturu od aloe, tinkturu od smrdeće smole (tint. asae foēt), terpentinsk. olja, sve skupa 8 grama; i stim balžanom maži ranu.

3. Ili za izjedanje grde grojušave rane daš si napraviti ovo:

Modre galice 16 gram [Cupr sulfur] Bšle galice 32 gr. (Zinci sulfur), ovo naj se razstopi u vinskome octu 840 gr. (acet. vini) K tomu razstopu dodaj: olovnoga octa 70 grama (Plumb. ac. sol.)

6. Vučec. (Brand).

Poslēdek vužganja je kadkad »vučec!« Vučec nastane onda, kad k kojemu kotrigu prestane doticati krv, ili kad se koj kotrig tak osledi ili pokvari, da prestane vu njem hranjenje.

Razlikuje se: suhi, fajhtni ili vlažni

Kad su đecu iz bližnje hižice dale pospravili, išli su jagár i njegova tovarušica na pomoć nevoljnomu. Kak su došli k njemu, vidli su strašno dogodjenje. Vu strašnom krčmu hital i previjal se mlinar na postelji. Vidlo se je, da ga još i drugi nekakov beteg vu duši trapi.

Čim više se je jagár i žena njegva trudila da mu pomoreju, tim već je on pred njihovim pogledom drhtal.

Na jeden put se podigel iz postelje i za viknul hrapavim glasom: „Neteknite se mene, pretirajte me vu šumu, da me vtiče i zvěri poždereju! Stani, angel smrti, neporivavaj me vu vekivećne, peklenske muke! Dopusti mi, da predi nekaj rečem! O kak ste me ljepo prijeli vu vaš stan i gledali da mi pomorete. Znajete: Došel sem sim okužen stim betegom i željom, da i vas okužim . . . O prevelika muka!“

„O strašni sudec! . . . Jeli ga né i za me pomilovanja? . . . Slab i vu omeglōvici opal je mlinar na postelju. Sklopljenimi rukami i suznimi očmi gledajuć proti nebu, stali su jagár i njegova tovarušica poleg njega. Nu vekivećni sudec, gospodar življenja i smrti — dal je znamenje angelu smrti, da mimo otide, hiže ovih pravićnih. Glibok sen obladal je betežnika a mrzel pot pokrili je tēlo njegovo. Kada se je prebudil, videl je okolo sebe domaće, koji su s velikom brigom vsa moguća činili, da mu pomoreju. Vezda je molil prvi put vu svojem življenju.

Zatim je počel pritiskavati ruke plemenitih i dobrovoljnih ljudih na svoja prsa, na svoje vustnice, a suze pomirenja, zahvale i ljubavi kapale su po licu.

Nekoliko dnevoj za tim ozdravil je taj nesrećni čověk čisto, pak krotek kakti ovčica ostavil je hižu svojih dobroćinitelov.

Ljubav i molitva mlinarova prevadjala je jagára i niegovo tovarušicu i on kraj groba. A kak nebi? Im oni su mu oslobodili ne samo tēlo. dapače i dušu od vekivećnoga pogubljenja.

GLÁD FERENCZ.

Nekaj za zabavu.

Ljubi i neprijatelja.

(Pripovest.)

Vu nekoj šumi naše domovine živeli su vu samoći osobito dober i pošten šumar (jagár) svojom mladom ženom, svojom dvojnom đecom i sa svojimi tremu lugari.

Vu isto vrēme nastala je kuga (kolera) koja je nemilo ljudstvo morila i velike nevolje delala, šireć se sve dalje i dalje. I tak je na znanje dano bilo i toj vrēdnoj familiji od te kuge. Zato se je jagár vu bližnjem varašu opital, kakvo vračtvo bi dobro bilo proti toj strašnoj nevolji, da se moreju leže čuvati. Jednoga dneva, je bil taj jagár pri zajtreku, došel mu je jeden lugar povedati, da je kolera već blizu njihovoga mesta, i to samo na pol vure dalje i da već vnojo ljudih vu tom betegu leži. Koji su još zdravi, ostavljaju marhu, hiže i svoj kraj, pak beže vu mēsta, gde još te nevolje nēga. Jagár taki odredi, da se nitko nepodstupi s onimi ljudmi zestajati, gde je već kuga, a nijednoga stranjskoga čověka k hiži pustiti. Tak je došel i večer.

Mati je spravljala svoju đecu na noćni poćinek. Kada je već taj posel obavila, sēla su je poleg tovarušaš; da se porazgovore o tom, kaj su istoga dneva učinili, i kaj budu zutra opet delali. Takvu navadu su imali vsaki večer, a po ovom zavgovoru pomolili su se, i preporučili gospodinu Bogu. Ovi su još bili vu razgovoru — a vu hižu korači lugar veleć: Na dvoru čeká mlinar iz bližnjega sela, koj pred stranom kugom beži, ter molí za stan. Bojim se na njega pogledati, jer mu je izgled blēd i nevoljen. Ako dopustite, nahustiti hočem pse na njega. Tko bi hotel vėrovati tomu čověku? morti hoće kakvo zlo napraviti.“

Jagár je bolje znal nego pak lugar, da temu čověku né smeti vėrovati

Spomenuti je mlinar žeš i gledal svom silom, da bi vzel i zadobil poštenu i marjivu Ma-

mrzli, omedjašeni i bujeći ili rasprostirajući se vućec.

Suhi vućec je onda, ako se zamrle česti kakti sedeju skupa, vlažni vućec, ako zamrle česti pod gnojom gnjiliju.

Vrući vućec je on, koj postanepo vužganju jako kojega kotriga. Omedjašeni je on, koj samo na jednom mjestu ostane.

Bujeći vućec je on, koj se, se dale po telo rezprostira.

Ako je vućec izvana, onda s nožom odreži zamrle česti i tak napravljeno ranu vraći s ovakovimi vraćvi za rane, kakova su gore napomenuta.

Pri vlažnom vućecu izčisti gnoj, pa onda ranu ispiraj ili vu nju ušpricavaj vapnjenjaču vodu, ili soličasto vapno (Chlorkalk.) Pri vućecu nešparaj noža.

(Drugiput dale.)

JEDEN MEDJIMUREC.

List iz Priloka.

Prilok, 2. julia 1884.

Št. G. Urednik!

S velikim veseljem prijemlem pero vu ruke, da vam ispišem veselje jednog dana vu Prelogu.

Jedna godina je već, da je vu Prelogu kraljska magjarska pučka škola postavljena. Ne zadosta, da je kr. magjarska škola, nego takova škola, koja vnođu školam može na peldu biti vu navuku, osobito vu magjarskim jeziku.

Prošlog meseca 25-toga su vu Prelogu ispiti bili. — Vu 1-vim razredu pri dečakah i pri djevojkah ukupno su 54 bili. — Na ispit su došli Čast. Gospodin Molnár Antal, Štov. gosp. Konyáry Mihály, Štov. gosp. Banelly Sándor. Osim ovih vnođa gospoda i roditelji su došli slušati svoje mladeže. — Od veronauka pri dečakah je počel gosp. kapelán Vogrin János. — Slušatelji su se raduvali, kad su čuli, da djeća na svako pitanje lepo su znali odgovoriti. Molili su hrvatski i magjarski. Hrvatski kak i magjarski lepo čitaju i pišu. Računati takodjer znaju, magjarske pesme s veseljem pevaju. Djevojke takodjer hrvatski i magjarski znaju lepo moliti. Vu magjarskim pisanju i čitanju su takodjer dobro vežbane. Magjarske pesme takodjer rado popevaju.

Kad je ispit minul, onda su oni dijaki, koji su se dobro vućili, penzeze ili druge koristne stvari dobili. Dva dejaki, koji su najbolje i najlepše magjarski govorili, svaki po 5—5 forintov su dobili [ove 10 forinte je dala dolnja medjimurska blagajna]. 10 dejakov po 1 forint-, jedna mala djevojka celu opravu je dobila. Na dalje 20 knjig, vu kojem su vnođu lepe i hasnovite stvari za čitati; više molitvene-, magjarske, hrvatske knjige i 30 lepe kipe su takaj rezdelili medju vrle dejake.

Jako lepo je bilo gledati veselje dečah, jerbo niti jedno dete nije bilo, koje nebi kakov darak dobilo.

Istina, da dva dečaki, poleg zločestog ponašanja nikaj ni su dobili; zato jako su bili zalostni i plakali su se. — Veoma mi drago bilo, da sam čul od ovih dva dečakah, kad su obećali, da u budućnom budu se dobro ponašali.

Posle podne decam na veselje, su naredili jednu zabav, koja je bila vu Ottoku. Bila je južina, popevanje, igranje, ples i. t. d. Pod večer s bandum (mužikum) su se vraćali dimo. Po celim putu s velikim krikum su pozdravljali školskog predstojnika i zatim su se razhajali svaki svomu domu.

Neizpozabim se nit' na gosp. učitelje Toth Sandora i Mendly Lajoša, koji su za kratko vreme ne samo radost i dečinju ljubav zadobili, nego zadobili su zahvalnost celog Preloga. Daj njim gospodin Bog, da svoj cil dostignuti budu mogli.

Naj decu i nadale tak vućiju vu magjarskim jeziku, ar onda budemo mogli reći, da smo mi ne samo dobri megjimurci, nego i dobri magjari!

Jeden priatelj školah.

Kaj je novoga?

— S denešnjim brojom smo novine „Medjimurje“ povećšali, zato budu od vezda puno više zadržavale, kak do sada. Trsimo se i nadalje vćiniti sve, kaj je moguće, da budu p. predplatnici čim bolje zadovoljni s nami, ali takaj i mi prosimo one, kojim domovina i Medjimurje na srcu leži, da prema ovim novinam budu i nadalje ostali istinski priatelji.

— Vu Čakovcu se je 14-ga juliša počelo predavanje iz magjarskoga jezika za one naučitelje, koji još neznaju dobro magjarski, ili koji se još bolje hoćuju zvezhati vu magjarskim govoru. G. Samu Jožef ravnatelj je s lepim govorom pozdravil naučitelje. Do vezda se jih je 17 dalo zapisati.

— Samouboj. Horváth Lukáč 50 let star poljodjelavec iz G.-Vidovec se je 15-ga o. m. obesil vu parmi. Zrok toga samoubojstva se nezna.

— Nove pošte vu Medjimurju. Kr. kot. ravnateljstvo poštah hoće vu Sobotici, Dekanovcu, Hodošanu, Belici, Cirkovlanu, D.-Mihaljevcu, Sv.-Mariji i D.-Vidovcu kr. pošte postaviti. Od visokog ministeriuma visi, jeli budeju ova mesta dobila pošte ali ne.

— Za prilokoga maršečkog vraćitelja izabrani je Csídey István, nu neje još službu svoju prevzvel, zato su na mesto njega dok vu službu stupi, Maar Nandora vraćitelja postavili.

— 1886. leta vu majušu bude amerikanska iziožba vu Londonu. Ovdí bude svakefele mestrov delo — osim toga trgovišće amerikansko se bude videlo. Svaka stran Amerike bude pokazala svoje kunste, i vrednosti. Tam bude se vidlo vrozdje od Kalifornije, voće od Floride, videlo se bude delo indijanceov, negarov i. t. d. iz jednom rečjom: sve bude se izložilo, kaj se vu Ameriki nalazi.

— Vlada magjarska je kupila jednoga žrebca za 80,000 forintov vu Angliji od Vestminster hercega.

— Spravišće gluhonemih je bilo vu Stockholnu početkom ovoga meseca. Tam su došli 200 gluhonemi od svih stranih Europe. Drugo spravišće bude leta 1889. Gluhonemi su se jeden s drugim s prsti razgovarjali.

— Od štrigovskog g. plebanuša smo list dobili, vu kojem on gledeć na 6-ga broja lista „Medjimurje“ — nam piše: dok bezimni štrigovski pisac ne očituje ime svoje, nebude na list nikaj odgovoril, ar nezna proti komu bi se braniti moral.

— Nesreća. 10-toga juliša vu zorju iz nepazljivosti je jednomu kondukeru mašina železnička nogu zdrobila. Dr. Schvarc lečnik, se je paščil da mu na pomoć bude, i odpelati ga dal vu špital v Kanižu.

— Visoki magjar. kr. ministerium je Ružička Kalmana imenuval za inšpektora školah Zalavarmegije; g. Ružička Kalman je do vezda vu Zemplinvarmegiji podinšpektor bil.

— Kolera je vu Francuskim, koja se je počela vu varašu Toulonu. Kolera je od Tokinge donešena naj prije vu francusku. Cela Europa se jako boji ove nesreće. Zato su sve vlade vu Europi oštre naredbe ljudem donešle, da se ljudstvo od te kuge čuvati ima. I ove naredbe se moraju obderžavati, ar kam jedenput kolera dojde, tam nesmileno bere ljudi, Istina da betegom koji se vezda širiju, zrok je velika vrućina. Ali vrućina nam memore još nist naškoditi, ako se samo čuvali budemo, presbilnoga je'a nečistoga zraka i kaj najviše nezreloga i nezdravoga sada. Vnođa i vnođa pripečenja čitamo od te neizmerne nesreće, kak evo vam jedne: Vu Marseillu Spositova sva familia je vumerla. Naj prije je zbetežal 17 mesecov star dečarec, zatim zbetežala je mati, kad je mati zbetežala i kad su nju već mrtvu vu špital nesli, doma je već njezin muž mrtve bil. Vu Toulou pak je jeden glasoviti vraćitelj vuméril, baš onda, kad je njegova žena dete rodila.

— Čeja žitka: Kukuruzna na vagi: 6 fr. 70 kr. 6 frt 80 kr. Hrž 7 frt 50 kr.
— Pšenica 8 frt 50 kr. — 9 frt.

— Kolendar: Sunce izhaja: 4. 24m; zahaja: 7 v. 47. m. — Mladi mesec bude: 22-ga vu 2 v. 10 m. popoldan. — Prvi četvert bude: 29-ga vu 11 v. 17 m. v. noći. — Stari kolendari veliju, da bude do 20-ga velika vrućina, a do 29-ga viheri

MARGITAI JOZSEF urednik.

Hirdetések.

Az egyesült gazdasági gépgyárak
ezelőtt
EPPLÉ és BUXBAUM
Augsburg, Santhofen, Wels-ben
és
Bécs II. Praterstrasse 50

ajánlják elismert kitértő minőségű gyártmányaikat mint:

Mindenféle **Járgány** fekvő, oszlopos szállítható **Közvetítők** szijkerékkel, homlok- vagy kúp-kerekkel.

Kézieséplők vas- és fa-állványon.

Járgányeséplők szalmarúzóval és rostával

Tisztító eséplőgépek járgány hajtásra.

Gőzeséplőgépek szegés-és szűrés dobbal.

Gőzmozgonyok fekvő- és álló kazánal

Szecsavágók (Bentall), kukoricza morzsolók, daráló malmok, répavágók, sor- és szórva-vetőgépek, Tigris szénagyújtók, Perry szénaforgatók, Baker és Baker-féle rosták, Trieurök, szivattyúk, stb. stb. legjobb és tartós kiállításban jutányos árak mellett.

Catalogusok és árjegyzékek ingyen és bérmentve.
Közvetítőknak jutalék.

B R A T J A M A J E R
VU ČAKOVCU,

preporučaju svoju svake fele

Trgovinu kožah

za šoštare, i čizmare, kak n. p. fini Segrin, kravsku, teletju kožu, zatim beliša za podstavlanje čizmah, čiriza, laka, kordovanskog šegrina, svake fele podplatov, za remenare fine koža, za naj falešu cenu, more se prinas svaki den dobiti.

9. 1—3

Házeladás

Csáktornyan a varazsdi utcában lévő STEFAN féle ház szabad kézből eladandó.

Bővebb felvilágosítást ad özv. Stefan Ferencz né helyben. 10 1—3.

RAZPRODAJA,
MORITZ NEUMANN (MATJAŠ)
vu Čakovcu

razprodaje svake fele robe; isto: rubce, sukno, platno, sv ake fele svilne i platnene rubce za fal cenu. 11. 1—3